№ 238 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 28

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 28 № 238

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Сѣверное Пароходное Общ.
30 առաջնակարգ շոգենաւեր
ԱՐԱԳ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
» »
մինչև սրտասամանեան և Բալտիկ ծովի նաւահանգիստները, նոյնպէս և Հեռաւոր-Արևելք։
Բաթումից և Փօթից մինչև Սև և Ազովեան ծովերի նաւահանգիստները, և վերադարձ ամեն շաբաթ՝ երկու բէյսից ոչ պակաս։
Ընկերութիւնը մասնակցում է բոլոր երկաթուղիների ուղղակի հաղորդակցութեանը, ունի գրասենեակներ Սև և Ազովեան ծովերի բոլոր նաւահանգիստներում, նոյնպէս և՝ Ռուսաստանի և Անդրկովկասի խոշոր քաղաքներում։
Ապրանքների ընդունելութիւնը եւ ապահովագրութիւնը ամենաձեռնտու պայմաններով
Թիֆլիսի գրասենեակը ժամանակաւորապէս գտնվում է Լերմօնտովսկայա փողոցի վրա № 9 (Գանովսկայա փող. անկիւն), Ւօսրոյեվի տանը, իսկ առաջիկայ նոյեմբերի 1-ին կը փոխադրվի Դվորցովայա փողոցը, Վրաց Ազնուականների Բանկի տուն։ Տելեֆօն № 521.
Գրասենեակի կառավարիչ՝ Ս. Խ. ՍՈՒԼԽԱՆՈՎ.
(19, 26, 28) տա. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Երեքշաբթի, հոկտեմբերի 28-ին
Հայ Դերասանական Ընկերակց.
պ. պ. անդամների, փոխանդամների և նրանց ընտանիքների համար
կը ներկայացնէ
ԽԱՆՈՒՄ
կոմ. 3 գործ. հեղ. Ցագարելու
Մասնակցում են՝ տ. տ. Արաքս, Գուլազեան-Նօնիկեան, Մելիքեան, Յասմիկ, պ. պ. Աւետեան, Թորոսեան, Մամիկոնեան, Յարութիւնեան և ուրիշ.
Սկիզբը 8½-ին։
1—1

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ԵՒ ԴՈՒՐԵԱՆ

Իզմիրլեանի և Դուրեանի անունները, իբրև կաթողիկոսական ընտրելիների, աւելի եւ ույժ և վաւերականութիւն ստացան այս վերջին օրերը, երբ մարդիկ զգացին, որ մօտենում են վճռական րօպէները և պէտք է ընտրական քուէով որոշվեն կաթողիկոսութեան կոչվածները։

«Մշակի» բարեկամների և համակրողների համար, անկասկած, բարոյական մի առանձին հաճոյք և բաւականութիւն կը պատճառէ այն, որ «Մշակի» պաշտպանած թեկնածուները ըստացել են ամենայն հաւանականութիւն ընտրված լինելու Էջմիածնի կաթողիկոսական գահի համար։

Մենք ամենաուշադիր և լուրջ կերպով աչքի անցկացրինք մեր հոգևորական բարձրաստիճան գործողների ցուցակը և չը գտանք աւելի հեղինակաւոր և կարող անձեր, քան այն երկու հոգևորականները, որոնց անունները այժմ դրված են ասպարէզի վրա, իբրև հաւանական ընտրելիների։

Էջմիածնում ժողովված պատգամաւորները պէտք է լաւ գիտենան, որ նորընտիր կաթողիկոսի քննութեան և վերահասութեան համար դիզված են մի շարք լուրջ խնդիրներ և գործեր, որոնք ներկայումս խառնաշփոթ և կաշկանդման վիճակի մէջ են։ Եւ որքան ուշ սկսվի նոր կաթողիկոսի գործունէութիւնը, այնքան երկարատև պէտք է լինի այդ խառնակ վիճակը, որովհետև Էջմիածնի մէջ չը կայ ներկայումս ղեկավարող մտածողութիւն և գործունէութիւն։ Տեղապահութիւնը անկարող եղաւ հեղինակութիւն և վարկ ձեռք բերել կարգադրելու փոքր ի շատէ խոշոր և պատասխանատու գործերը։

Ուստի ընտրութեան գործերը առաջ տանելու ժամանակ պատգամաւորները ամենամեծ ուշադրութեամբ պէտք է հետևեն կանօնաւոր և խելացի ընթացք վերցնելու, որպէսզի ընտրութիւնները առիթներ չը պարունակեն բեկման համար և ընտրված կաթողիկոսը կարողանայ կարելին չափ շուտ նստել Էջմիածնի գահի վրա և նախաձեռնել ընդարձակ գործունէութիւն։

Այժմ, երբ պատգամաւորական կազմի մեծագոյն մասը բոլորովին բացայայտ կերպով կանգնած է Իզմիրլեանի և Դուրեանի թեկնածութեան օգտին, ցանկալի է, որ ընտրողների ուշադրութիւնը կենտրոնացած լինի այն բանի վրա, որ այդ երկու անձի ընտրողական թերթը կազմված լինի վաւերական բոլոր պահանջներով։

Իզմիրլեանի և Դուրեանի թեկնածութիւնը ներկայանում է իբրև մեր հասարակութեան հասարակական կարծիքի գիտակից արտայայտութիւնը և պէտք է աշխատել, որ կողմնակի դիտումները և յաւակնութիւնները անկարող լինեն դանդաղումի և ձգձգումների առիթներ ծառայել։

Այդ է պահանջում բարեխղճութիւնը և խելացիութիւնը։

[illegible]

ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Էջմիածին, 27 հոկտեմբերի

Թիւրքահայոց պատրիարքի տեղապահ Դուրեան եպիսկոպոս բողոքել է գաղտնի քուէարկութեան դէմ։

Սինօդի պրօկուրօրը չէ ընդունում, որ մի պատգամաւոր երկու ձայն ունենայ։

Թառանոտ ցանկի մէջ վարդապետներ մացնելը հնարաւոր է գտնում։

Հ. Առաքելեան

—

Վանի մեր թղթակիցը հոկտեմբերի 10-ի թւով հաղորդում է մեզ, թէ կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար Վանի թեմի աշխարհական պատգամաւոր է ընտրված պ. Պետրոս Գափամաճեան, վաճառական, իսկ թեմի առաջնորդի կողմից նշանակված է Մեսրոպ ա.-ք. Ճանիկեան։ Բաղէշի թեմն էլ իր ձայնը յիշեալ երկու պատգամաւորներին է տալու։

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Էջմիածնից ստացած հեռագիրը, որ հրատարակում ենք ներկայ համարում, բերում է մեզ անակնկալ տեղեկութիւններ։

Այդ հեռագրից մենք իմանում ենք, որ պրօկուրօրը բողոքում է այն երկրորդ ձայների դէմ, որոնք յանձնված են կաթողիկոսական պատգամաւորներին, իսկ միևնոյն ժամանակ թոյլատրելի է համարում կաթողիկոսացուների ցանկի մէջ մացնել նաև վարդապետների անունները։

Թուցէ վաղը դարձեալ հանդէս գան մի քանի անակնկալներ, որոնք ուշադրութեան չէին առնված մինչև այժմ, բայց որոնց երևան գալով բոլորովին փոխվում է ընտրական գործի բնաւորութիւնը։

Դա ցոյց է տալիս, թէ որքան թերի է կազմված ընտրական հրահանգը և թէ որքան կարևոր է, որ առաջիկայում ընտրվելիք կաթողիկոսը անվիճելի պարզ որոշութիւն և վերջնական ձևակերպութիւն տայ ընտրական հրահանգին, որպէսզի չը ծագեն այնպիսի անակնկալներ, ինչպիսիները տեղի ունեցան այժմ։

Գալով այն մեկնութիւններին, որ արել է պրօկուրօրը ընտրական գործողութեան երկու կէտի վերաբերութեամբ, մենք պէտք է յայտնենք հետևեալը։ Անկասկած՝ մեր հասարակութիւնը շատ գոհ կը լինի այն հանգամանքից, որ իրաւունք է տրվում կաթողիկոսացուների ցուցակի մէջ մտցնել նաև վարդապետներին։ Այդպիսի մի իրաւունք գոյութիւն ունեցել է հնում և նրա գիտակցութիւնը մինչև այժմ ապրում է ժողովրդի մէջ։ Վարդապետների անուններ մտցնելը լայնացնում է ընտրական ազատութեան ծաւալը և հնարաւորութիւն է տալիս կաթողիկոսական թեկնածուներ որոնել աւելի մեծ շրջանից, քան սակաւաթիւ եպիսկոպոսների շրջանն է։ Եւ թէև այս անգամ այդ իրաւունքը գործնական մեծ նշանակութիւն չի ունենայ, որովհետև նա շատ ուշ է յայտնի դարձել, բայց և այնպէս առանձին ընդգծման արժանի է նրա յայտարարութիւնը։

Ինչ վերաբերում է միւս կէտին, այն է պատգամաւորների աւելորդ ձայներին, որոնք յանձնված են նրանց միւս թեմերի կողմից, պէտք է նկատել, որ այդպիսի մի մեկնաբանութիւն շատ ուշ է յայտնի դարձել, երբ պատգամաւորների ընտրութիւնները արդէն վերջացել են և կատարվել նախորդ ընտրութիւնների օրինակով։

Եթէ այդպէս նայած լինէին թիւրքահայերը շաբաթներ առաջ, անշուշտ թիւրքահայերը ընտրած կը լինէին յատուկ պատգամաւորների և նրանց ուղարկած Էջմիածին։ Ուստի անհրաժեշտ է, որ ճանաչվէին բոլոր պատգամաւորների ունեցած կրկնակի ձայները, որպէսզի ընտրութեան գործը չը հանդիպի տարաձայնութիւնների և անաջողութեան։

Իսկ ապագայում երբ վերջնական մշակութեան յանձնված կը լինի ընտրական հրահանգը, այն ժամանակ նկատի կառնվեն բոլոր թեր և դէմ կարծիքներն և խորհրդածութիւնները և կը խմբագրվեն աւելի հաստատ և միայուն կանօններ։

Ա. Ք.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 23 հոկտեմբերի

Թիւրքահայերը դիմեցին Թիֆլիսի արքեպիսկոպոսին, խնդրելով տեղեկացնել Թիւրքիայից Կովկաս փախած հայերին, որ նրանք կարող են վերադառնալ իրանց հայրենիքը։ Նրանց կը վերադարձվեն գրաւված հողերը և գոյքերը։

Էրզրումի վիճակում անկարգութիւններ են ծագել։ Ուղարկված են զօրքեր և թնդանօթներ։

«Local Anz.»-ում երևաց մի սպառնական յօդուած, որի մէջ ասված է, որ Գերմանիան կորցնում է իր համբերութիւնը և կը խօսէ ուրիշ լեզւով։ Տեղի կունենայ բացարձակ պառակտում, եթէ Ֆրանսիան անմիջապէս ներողութիւն չը խնդրէ Կազաբլանկի միջադէպի առիթով։ («Кс.»)

—

Կ. Պօլիս, 21 հոկտեմբերի

Երէկ գերմանական դեսպանը յայտնեց մեծ վէզիր Քեամիլ-փաշային, որ «Daily Telegraph»-ի մէջ հրատարակված Վիլհէլմ կայսրի հետ տեղի ունեցած խօսակցութեան բնագիրը աչքի չէ անցրած եղել կանցլեր Բիւլօվը։ «Ցամենայն դէպս,—աւելացրել է մարշալ ֆօն-Բիբերշտէյնը,—իշխ. Բիւլօվը մտադրութիւն չունի խախտելու դէպի Թիւրքիան բարեացակամ կերպով տրամադրված պետութիւնների համաձայնութիւնը»։

Սուլթանի գահընկէցութեան հարցը ժամանակի խնդիր է միայն։ Կօմիտէտի կողմից նա արդէն վճռված է դրական կերպով և միայն սպասում են յարմար րօպէի։ Ներկայ մօմենտը երիտասարդ-թիւրքերը համարում են անյարմար՝ նկատի առնելով առաջ եկած բազմաթիւ հերթական խնդիրները։ Կառավարութիւնը զգում է իր թուլութիւնը։ Բայց պարլամենտը գումարվելուց մինիստրներից երկուսը միայն կը մնան իրանց պաշտօններում. հեռացողների փոխարէն կը նշանակվեն զինւորականներ։ Այն ժամանակ ձեռք կառնվեն եռանդուն միջոցներ երկիրը խաղաղեցնելու, կողոպուտներին ու սպանութիւններին վերջ տալու համար։ Գաւառներում կը նշանակվեն վալիներ յատուկ հրահանգներով։ Երբ, այդպիսով, ամեն բան պատրաստ կը լինի և կառավարութիւնը իր ոտների տակ հաստատուն հող կունենայ, այն ժամանակ կը յայտարարվի սուլթանի գահընկէցութիւնը։

«Եթէ մենք այժմ եռանդ չենք ցոյց տալիս,—ասացին ինձ այն շրջաններում, որոնք իրանց ձեռքերումն են պահում թիւրքական քաղաքականութեան անդրկուլիսային թելերը,—պատճառն այն է, որ կօմիտէտը չէ ցանկանում տեղիք տալ պետութիւնների միջամտութեան։ Անգլիան խորհուրդ է տուել մեզ խուսափել ցնցումներից, և մենք հետևում ենք այդ խորհրդին։ Բայց կը գայ ժամանակը և դուք կը տեսնէք, որ Թիւրքիան մի ուժեղ կամքով առաջ կը մղվի որոշ ուղիով»։

Քառասուն չերքէզներ, ի թիւս որոնց մարշալ Ֆուադը և Աբդուլլահը, և վեց փաշաներ ստորագրել են այսօր հրատարակված դեկլարացիան, ուր մէջ չերքէզական կօմիտէտի անունից երդումով պարտաւորութիւն են յանձն առնում պաշտպանել սահմանադրութիւնը և օսմանեան կայսրութեան ամբողջութիւնը։ («Р. Сл.»)

Վիէննա, 25 հոկտեմբերի

Գերմանական կայսրի գալուստը այնքան էլ յայտնի չեղաւ Վիէննայում, որի վրայով նա անցաւ աւտօմօբիլով աղջամուղջին։ Միայն աննշան լրագիրներից մի քանիսն էին, որոնք հաստատեցին «Pol. Cor.»-ի կարծիքը, թէ կայսրի գալուստը ամրապնդում է դաշնակցի սերտ բարեկամութիւնը այսպիսի լուրջ րօպէին։ Ընդհակառակն, «Neue Freie Presse»-ն կայսրի Շէնբրունում կարճ ժամանակով գտնվելու և երկու միապետների կէս ժամով մտերմական խօսակցութեան մէջ տեսնում է ապացոյց՝ որ կայսրը եկել է իսկապէս միայն որսի համար, որին դեռ վաղուց հրաւիրած էր գահաժառանգը։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 25 հոկտեմբերի

«Fremdenblatt»-ը հաղորդում է, որ մինիստրների խորհուրդը ընդունեց ամբողջ կաբինետի հրաժարականի որոշումը, որի մասին մինիստր-նախագահ Բէկը այսօր կը տեղեկացնէ կայսրին։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 25 հոկտեմբերի

Մինիստր-նախագահ Բէկը երեկոյեան, մինիստրների խորհրդի որոշման համաձայն, կայսրին ներկայացրեց ամբողջ կաբինետի հրաժարականի խնդրագիրը։ Կայսրը հրաժարականը ընդունեց, յանձնարարելով մինիստրութեանը ժամանակաւորապէս շարունակել գործերի ղեկավարութիւնը։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 26 հոկտեմբերի

Ներքին գործերի մինիստր բարօն Վինէրը այսօր առաւօտեան ընդունվեց կայսրից Շէնբրունում մասնաւոր խօսակցութեան համար, որ տևեց մօտ մի ժամ։ Նրան յանձնարարված է կաբինէտ կազմել։

Հելլէնների թագաւորը այսօր ցերեկով ընդունեց արտաքին գործերի մինիստր բարօն Էրէնտալին և խօսակցեց նրա հետ մի ժամից աւելի։ Առաւօտեան թագաւորը զրուցեց մի ժամով իտալական դեսպան Աւարնայի հետ։ («Հ. Գ.»)

—

Մոսկվայից, հոկտ. 25-ին ստացանք հետևեալ հեռագիրը.

Էմինեան ազգագրական ժողովածուի խմբագրութիւնը խորապէս վշտակցում է Հայկունու մահվան, որ շատ աշխատեց հայկական ազգագրութեան շրջանում։

Պրօֆէսոր Դր. Խալաթեան

—

Պետերբուրգ, 25 հոկտեմբերի

II Պետական Դումայի անդամ Ջոհրաբեանի և միւսների գործը քննվում է դռնփակ։ Մեղադրվածները հրաժարվեցին ներկայ գտնվել քննութեան ժամանակ։

Գերմանիան, պահանջելով Ֆրանսիայից ներողութիւն խնդրել Կազաբլանկի միջադէպի համար, սպառնում է նրան պատերազմով։

Սիբիրի պատգամաւորները Պետական Դումային մի հարցապնդում են անելու՝ թէ ինչու Ամուրեան երկաթուղագծի վրա աշխատում են չինացիներ, չը նայած որ Դումայի կտրուկ ցանկութիւնն էր, որպէսզի նա կառուցվի բացառապէս ռուսների ձեռքով։

Վիէննայից հաղորդում են, որ այնտեղ կայծակի արագութեամբ տարածվել է այն լուրը, որ Ռուսաստանը հրաժարվում է կոնֆերենցիայից և չէ ճանաչում Բօսնիայի ու Հերցեգովինայի միացումը։ Լրագիրները այդ բանը Ռուսաստանի կողմից ուխտադրժութիւն են համարում։

Թէհրանում ռուսական և անգլիական բանկերը օպերացիաներ չեն կատարում Թաւրիզի հետ։

Շիրազում լիակատար անիշխանութիւն է։ («Б.»)

—

Կ. Պօլիս, 25 հոկտեմբերի

Ները ձգձգվում ''են այն պատճառով, որ Լեապչէվը հրահանգներ չունի այն պարտքի վերաբերութեամբ, որ ընկնում է իսկապէս Բօլգարիայի վրա։ Լեապչէվը լիազօրված է քննել արևելեան ռումէլիական պարտքի հարցը, բայց թիւրքերը պահանջում են միասին քննել այդ հարցը բօլգարական պարտքը դրամի վերածելու (կապիտալիզացիա) խնդրի հետ միասին։

Սպասելով Սօֆիայից նոր հրահանգներ ստանալուն, պատգամաւորները քննում են առայժմ արևելեան երկաթուղիները յետ գնելու հարցը։ Թէև բօլգարները մի քանի կողմնակի պահանջներ ներկայացրին, որոնց մի մասը, օրինակ՝ նախկին առևտրական կոնֆերենցիայի պահպանումը և Մակեդօնիայում բօլգարական վեց նոր եպիսկոպոսներ նշանակելը, դժուար իրագործելի է, սակայն բանակցութիւնները շարունակվում են ամենահաշտարար ոգով։

Երկրորդ պալատական զօրաբանակի մասերի Հիջազ ուղարկելը շարունակվում է։ Արդէն ուղարկված են 5 բատալիօններ և երկու բատարէաներ։

Ֆրանսիական շոգենաւին, որ Սերբիա ուղարկելու համար բերեց արտիլլէրիական ապրանքը, թոյլատրված է բեռնափ հանել Սալօնիկում։

Յոյն-թիւրքական բանակցութիւնները ընտրողական համաձայնութիւն կապելու մասին Կ. Պօլսում վերսկսվեցին։ Ուսկիւբում պատգամաւորներ են ընտրվել երեք երիտասարդ-թիւրքեր, մի բօլգարացի և մի սերբ։ («Հ. Գ.»)

—

Սմօյ, 25 հոկտեմբերի

Դունդուան դիմող նաւը ջրասոյզ եղաւ։ 600 ճանապարհորդներից 200-ը խեղդվեցին։ Խեղդվածների մէջ եւրոպացիներ չը կային։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 25 հոկտեմբերի

Գրացից հաղորդում են, որ փութկոտութեամբ հայրենիք են վերադառնում Տաուէրի երկաթուղու վրա աշխատող սև-լեռնցիները։ Այդ բանը կապում են սև-լեռնցիների յայտնի սովորութեան հետ, այսինքն՝ դրօշակի տակ խմբվել ամենահեռաւոր երկիրներից իւրաքանչիւր ռազմական շփոթի, խառնակութեան ժամանակ։ («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 23 նոյեմբերի

Մամուլը ուշադրութիւն է դարձնում, որ արձակվելու ժամանակներին 14 ծովակալներից արձակվել են միայն 12-ը։ Պաշտօնում են թողնված Վիրէնը և Աբազան։

Լուրերին նայած, [illegible] հարց է յարուցանում արքունական երկաթուղագծերի [illegible] մասին։

Հարց է յարուցված «ցարական» [illegible] («Кс.»)

—

Պետերբուրգ, 26 նոյեմբերի

Սենատի յատուկ ատեանը երկրորդ Պետական Դումայի [illegible] դատապարտեց [illegible] 5 տարով աքսորի, Զուրաբովին 4 տարով աքսորի։ («Հ. Գ.»)

—

Պարիզ, 23 նոյեմբերի

Այսօր [illegible] բորսայում խառն դրութիւն էր։ Ամենուրեք խօսվում է միջազգային [illegible] Գերմանիան [illegible] («Кс.»)

—

Բաղու, 25 նոյեմբերի

Երեկվայ ժամը 5-ին, Սուլթանի [illegible] («Հ. Գ.»)

—

Վիեննա, 25 նոյեմբերի

Երէկ, երեկոյեան ժամը 7-ին, Շէնբրուննում, [illegible]

Գերմանական [illegible] ժամը 9 և 5 րոպէին մեկնեց [illegible] («Հ. Գ.»)

—

Վիեննա, 25 նոյեմբերի

«Cor. Bur.»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ [illegible] (демобилизація) [illegible] («Հ. Գ.»)

—

Պարիզ, 26 նոյեմբերի

Վախճանվեց դրամատուրգ Վիկտորիէն Սարդուն։ («Հ. Գ.»)

—

Պարիզ, 26 նոյեմբերի

Հաւասար [illegible] («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 25 նոյեմբերի

[illegible]

վերցրեց ձևականօրէն պատասխանատուութիւնը, բայց և այնպէս հարկաւոր է այնպիսի միջոցներ ձեռք առնել, որոնք ընդմիշտ վերացնեն այդօրինակ անկարգութեան կրկնողութեան հնարաւորութիւնը։ Մենք յուզմունքով նկատում ենք, որ կայսրի ճառերը երբեմն նպաստում են մեր արտաքին քաղաքականութեան մէջ դժուարութիւններ առաջ գալուն։ Պարտք ենք համարում խորին պատկառանքով ցանկութիւն յայտնել, որպէսզի նման ճառերը այսուհետև ներշնչված լինեն աւելի զսպողականութեամբ։ Դրականապէս յայտնում ենք, որ գերմանական կառավարութեան արժանապատուութեան և հեղինակութեան համար ցանկալի չենք համարում, որ մամուլը շարունակէ քննադատել այդ դէպքերը։ Մենք պէտք է օտարազգի պետութիւնների նկատմամբ առանձնապէս հանգիստ և միասիրտ մնանք, որպիսի վարմունքը մեզ համար, որ ամեն կողմից շրջապատված ենք վտանգներով, քաղաքական անհրաժեշտութիւն է հանդիսանում ինքնապաշտպանութեան տեսակէտից»։ («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 21 նոյեմբերի

«Ber. Tageb.»-ին հեռագրում են Ուսկիւբից, որ Ալբանիայում հանգըստութիւն է տիրում, անկարգութիւնների ու ժողովրդական խլրտումների մասին տարածված բոլոր լուրերը անհիմն են։ Ալբանացիները սահմանադրութեան կողմնակից են և լիովին հաւատում են երիտասարդ-թիւրքերին։ Ամենուրեք հանգանակութիւններ են կատարվում զօրքի դրութիւնը բարելաւելու համար։ Միայն Ուսկիւբ քաղաքը նուիրել է 25,000 ֆրանկ։ Պատերազմասիրական տրամադրութիւնը նկատելի կերպով նուազում է։

Կանցլերական ճգնաժամը շարունակվում է դեռ բաց մնալ։ Իշ. Բիւլօվը աշխատում է բէյխստագում յարուցվելիք սկանդալի առաջն առնել։ Այդ նպատակով նա բոլոր կուսակցութիւնների լիդերներին խորհրդակցութեան է հրաւիրել, որպէսզի խմբագրեն այնպիսի զսպված ու հանգիստ հարցադրում, որը վարկաբեկ չանէր կառավարութեանը ամբողջ Եւրոպայի առջև։ Բացի դրանից, իշ. Բիւլօվը պահանջում է հրաւիրել արտաքին գործերի ու դաշնակցական խորհրդի կոմիտէը, որպէսզի կայսրի սկանդալային մերկացումների առիթով նրանց տալ [illegible] ները խաղաղվեն, պարլամենտը վերջ կը տայ մերկացումների խնդրին։

Միւս կողմից դարձեալ հաղորդում են, որ իշ. Բիւլօվը անմիջապէս կը կրկնի խնդիրքը իր հրաժարականի մասին։ («Рус. Сл.»)

—

Բեռլին, 23 նոյեմբերի

Բեռլինի և արուարձանների միացեալ ազգային միութիւնները, երեկոյեան Ֆիլարմոնիայում ժողով գումարեցին, ուր քննութեան նիւթ դարձաւ ֆինանսների բարենորոգման ազգային նշանակութիւնը։ Ներկայ էին մօտ 2000 մարդ, ի թիւս որոնց ստատս-սեկրետարի օգնականը, պետական գանձատան վերատեսուչը, շատ պրոֆեսորներ, պատգամաւորներ, համալսարանի ռեկտորը։ Պրոֆեսոր Կալ, Ադոլֆ Վագներ և Լայբէստ հաղորդագրութիւններ արին բարենորոգումը ընդունելու անհրաժեշտութեան մասին։ Վերջում ժողովի նախագահը դիմեց գերմանական ժողովրդի հայրենասիրութեան, որովհետև, նրա ասելով, պետական ֆինանսների բարենորոգումը հասարակ դրամական հարց չէ հանդիսանում, այլ ազգային մի գերագոյն ակտ, որ անհագին նշանակութիւն ունի։ («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 25 նոյեմբերի

Ֆօն-Շէնը արձակուրդով մեկնեց դէպի հարաւ առողջութիւնը վերականգնելու համար։

Ազատամիտ կուսակցութիւնը աշխատեց բէյխստագում մի ընդհանուր ցոյց կազմել կայսրի անունով ուղերձ ուղարկելու միջով, սակայն միւս կուսակցութիւնների հետ բանակցութիւնները բացասական արդիւնք տուին։

Գաղտնի խորհրդական Կլեմէդը, որ ծառայում է արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ, կայսրի խօսակցութեան ձեռագիրը «Daily Telegraph»-ի համար կարդալու և հրատարակելու դէմ արգելք չը գտնելու համար պաշտօնից արձակվեց։ («Հ. Գ.»)

—

Դօնաուեշինգէն, 25 նոյեմբերի

Երեկվայ ժամը 2-ին եկաւ կայսերական գնացքը։ Ցեպպելինը օդապարիկով բոլորվում էր կայարանի շուրջը 50—200 մետր բարձրութեան վրա։ Օդապարիկի գամբիւղներից թաշկինակներով ողջոյններ էին ուղարկում, որոնց կայսրը պատասխանեց։ Երբ հասան իշխան Ֆիւրստէնբերգի ամրոցը, կայսրը ոտք դրեց տերրասին։ Գահաժառանգ պրինցը այն ժամանակ գամբիւղից ցած նետեց մի նամակ։ Ցեպպելինի օդապարիկը մի անգամ ևս ամրոցի շուրջը բոլորվեց, ապա հեռացաւ Բոդէնի ամրոցի ուղղութեամբ։ («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 26 նոյեմբերի

«Frankf. Zeit.»-ը հաղորդում է, որ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը հեռագրով կարգադրութիւն արեց արգելել «Ցուկունֆտ» շաբաթաթերթի վաճառումը Պրուս-Հեսէնի երկաթուղագծի բոլոր կայարաններում։

«Köln. Zeit.» լրագիրը խորհուրդ է տալիս բէյխստագի կողքին հաստատել օտարազգի գործերի մի յանձնաժողով։ («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 26 նոյեմբերի

«Köln. Zeit.»-ին հաղորդում են Վիէննայից. «Երկու կայսրները հնարաւորութիւն ունեցան երես առ երես մտերիմ խօսակցութիւն ունենալ։ Մտքերի փոխանակութիւնը վերաբերում էր և միջազգային քաղաքականութեան հերթական հարցերին։

«Վիէննայում կայսրների տեսակցութեան մէջ տեսնում են երկու կառավարութեան և երկու միապետների մերձաւորութեան մի նոր գոհունակ ապացոյց»։ («Հ. Գ.»)

—

Կալկաթա, 26 նոյեմբերի

Մի երիտասարդ բէնգալացի աշխատեց կրակել Բէնգալիայի նահանգապետի վրա։ Ատրճանակը չը բացվեց։ Յանցաւորին ձերբակալեցին։ Մահափորձի ժամանակ ներկայ գտնվող մի քանի բէնգալացիները արագ անյայտացան։ Կարծում են, որ նրանք յանցաւորի համախոհներից են։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 26 նոյեմբերի

Երէկ ռուսաց դեսպանը ժամանեց Սանդրինգէմ՝ թագաւորին այցելելու համար։ («Հ. Գ.»)

—

Վիլմեմստադ, 26 նոյեմբերի

Նկատի առնելով որ Նիդէրլանդիան ընդունեց 1894 թ. նիդէրլանդական-վենեցուէլական պայմանագիրը, կարգադրութիւն եղաւ ազատ ռազմաբեռներ մուծել Կիւրասօ կղզու նաւահանգիստները։ («Հ. Գ.»)

—

Թեհրան, 26 նոյեմբերի

Բաղէշտանում տեղի ունեցաւ մի արտակարգ խորհրդակցութիւն ընտրողական օրէնքները քննելու համար։ Եկել էին շատ հոգևորականներ, վաճառականութեան ներկայացուցիչներ և բոլոր մինիստրները։ Շահի անունից կատարվեց մի ճառ, որով յայտարարվում է շահի համաձայնութիւնը սահմանադրութիւն տալու. ընտրողական իրաւունքները պատրաստ են և հաղորդված գաւառներին, սակայն նկատի առնելով ամեն տեղից ստացվող հեռագրերը, որոնցով բողոք է յայտնվում սահմանադրութիւնը վերականգնելու դէմ, ցանկալի է նախապէս ստանալ մայրաքաղաքի բնակիչների կարծիքը. վերջինները ընդունելով սահմանադրութիւնը շարիաթին հակառակ՝ բողոքեցին սահմանադրութիւնը Պարսկաստանում վերականգնելու դէմ։ Բողոքը պարզված է գրաւոր կերպով, դրված են անուանական կնիքներ։ Մայրաքաղաքի ազգաբնակութիւնը դրա մէջ տեսնում է շահի ձգտումը՝ խուսափել իր խոստումները կատարելուց։ («Հ. Գ.»)

—

Բէլգրադ, 26 նոյեմբերի

Գէօրգի գահաժառանգը եկաւ երէկ և կայարանում հանդիպեց շքեղ ընդունելութեան։

Երբ գահաժառանգը պալատ մեկնեց, հազարաւոր ամբոխը դիմեց ռուսաց միսսիայի շինութեան կողմը, ուր ցոյց կազմեց։ Ռուսաց դեսպանը շնորհակալութիւն յայտնեց ցուցարարներին։ Ամբոխը գոչում էր «կեցցէ Թագաւոր Կայսրը, կեցցէ Ռուսաստանը»։

Այնուհետև ցուցարարները ուղղվեցին դէպի անգլիական միսսիան, ուր նոյնպէս ցոյց սարքեցին։

Մինչև ժամը 12-ը խանութները փակ էին հանդիսի առիթով։ («Հ. Գ.»)

—

Բէլգրադ, 26 նոյեմբերի

Սերբիական «Press Bureau»-ն հաղորդում է, որ աւստրիական նաւախումբը Զէմլինի մօտ կանգնեց և ստիպվեց վերադառնալ դէպի սերբիական նաւը։ Նաւախմբի հրամանատարը տեղեկացրեց կապիտանին, որ նաւագնացութեան արգելքի պատճառը հանդիսանում են աւստրիական նաւախմբի զինուորական վարժութիւնները. երկու ժամից յետոյ նաւը կարող է իր ճանապարհը շարունակել։ Սերբիական նաւը վերադարձաւ Զէմլին։ Երկու ժամից յետոյ, տեսնելով անցնող աւստրիական երկու նաւերին, նա ճանապարհ ընկաւ։ Նաւախումբը բաց թողեց աւստրիական շոգենաւերին, բայց սերբիական նաւի ճանապարհը կտրեց, տալով ազդանշան՝ «անմիջապէս վերադառնալ»։ Կապիտանը բացատրութիւններ պահանջեց, որովհետև Դանուբի վրայով նաւագնացութիւնը ազատ է, սակայն հրամանը կրկնվեց։ Նաւը ստիպված էր վերադառնալ։ («Հ. Գ.»)

—

«Нов. Вр.»-ին հեռագրում են Թաւրիզից, որ Սաթթար-խանի կարգադրութեամբ այդտեղից Մարանդայի վրա յարձակվելու համար դուրս եկաւ 500 յեղափոխականներից բաղկացած մի զօրախումբ գեներալ-նահանգապետ Իջլալ-ուլ-Միւլքի հրամանատարութեամբ։ Ջուլֆայի նահանգապետը տեղեկանալով այդ մասին, շտապով ժողովեց իր ձիաւորները և փախաւ Մակու։ Կամքի բաղդին թողված սարբազները հետևեցին նրա օրինակին։

Լուրերին նայած, Թաւրիզում երևացել են երկու ծպտեալ գերմանացիներ և մի թիւրք, որոնք յաճախում են այն գաղտնի ժողովներին, ուր լինում են միայն Սաթթար-խանը և նրա ամենահաւատարիմ ու մօտիկ աշխատակիցները։ Թւում է, Սաթթար-խանը դրանցից հրահանգներ է ստանում ամենախիստ տակտիկայով գործելու համար։

Ռուսաց Ջուլֆայում մօտ օրերս սպասում են արտիլլերիայի և երկու գնդերի։ Այս առիթով Ատրպատականում լուր է տարածված, որ Թաւրիզի վրա գալիս են ռուսաց զօրքեր. նրանց թիւը հաշւում են 5—18 հազար։ Այդ լուրերի պատճառով Սաթթար-խանը աւելի ուժեղ է լարում իր ոյժերը տենդային արագութեամբ Մարանդան գրաւելու և իր կողմը ձգելու շահին հպատակ այդ քաղաքը իր շրջակայքով, ուր նկատելի կերպով արդէն երկպառակութիւնը բոյն է դրել։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

(Սեփ. թղթ.)

Թաւրիզ, 20 նոյեմբերի

Այսօր 20-րդ օրն է, որ հրանօթների ձայն չէ լսվում. խաղաղութիւն է...

Աշնանային մռայլ օրերը սկսվել են, շուտով վրա կը հասնէ ձմերային բուք ու բորանը. երջանկութիւն կը լինէր, եթէ դրանց չը զուգորդվէին քաղաքական փոթորիկներն ու բուք ու բորանները... Գալիք օրերի, ահալի անակնկալների մղձաւանջն է [illegible] օդն անգամ կասկածանք է սուլում և ապագայ արհաւիրքների դժխեմ ուրուականն է ամենուրեք հետևում մեզ... Երէկ ինչու հեռացան քաղաքից ռուս ընտանիքներ...։ Ինչու պատրաստվում են հեռանալ և ուրիշները, թէ հայերից և թէ ռուսներից... Ռուսաց բանկը ինչու չէ փոխադրվում իր սեփական շէնքը. չէ՞ որ խաղաղութիւն է արդէն... Ռուսաց զօրք է գալիս Ջուլֆա. Թէհրանից, Մակուից նոյնպէս մեծ պատրաստութեամբ զօրաշարժ պիտի լինի... Յեղափոխականները ևս սահմանից օգնութիւն են ստանում. շահը Թէհրանում նորանոր խստութիւններ է գործադրում. վերջերս յայտնի մարդկանց է սպանել տալ։

Ահա շշուկներ, որոնք ամեն վայրկեան ագրկում են ձեր լսելիքը, մտատանջութիւն և ջղայնութիւն պարգևում ձեզ։

Ահա այս է քաղաքիս դրութիւնը—«բիւլլըտէնը»։

Շրջակայքը աւելի ողբալի պատկեր ունի։ Արդաբիլից ստացած նամակները սոսկալի են։ Շահսևանները կողոպտում են շրջակայքը և անանցանելի են դարձրել ճանապարհները։ Աստարա-Արդաբիլ գիծը բոլորովին փակ է։ Վերջերս Աստարայից վերադարձող ռուսաց Արդաբիլի փոխ-հիւպատոսին ընկերանում են մի քանի ճանապարհորդներ. շահսևանները ճանապարհին յարձակվում են կարաւանի վրա. հիւպատոսի հրամանով կօզակները ինքնապաշտպանութեան են դիմում, վիրաւորում են աւազակներից մէկին և սպանում մի ձի, որից յետոյ անփորձ կարողանում են քաղաք մտնել։ Շահսևանների համարձակութիւնը մինչև այն տեղն է հասել, որ մտել քաղաքի միջից դուրս են քաշել մի յայտնի հոգևորականի գեղեցիկ հարսը։ Նամակագիրներից մէկը աւելացնում է, որ երկրի դրութիւնը հեռագրով յայտնել են Թէհրանի կառավարութեան, այնտեղից պատասխանել են, որ իբր շահը Ատրպատականի գործերին չի խառնվի, մինչև Թաւրիզը կամ Սաթթար խանը անձնատուր չը լինեն...

Արդաբիլ-Թաւրիզ ճանապարհն էլ բոլորովին փակ է։ Մի հայ վաճառական, որ խիստ կարևոր առևտրական գործի համար պիտի Արդաբիլ գնար, ստիպված եղաւ այստեղից գնալ Ջուլֆա, այնտեղից Բագու, Բագուից ծովով Աստարա, Աստարայից ապահով պատահական կարաւանի հետ Արդաբիլ անցնելու համար, և այդ բոլոր շրջանառութիւնը 200 վերստի փոխարէն միայն։

Ատրպատականի միւս մասերի համար աւելորդ եմ համարում կրկնութիւններ անել։

Սուֆյան-Նիզամի սպանութեան մասին վերջին պօստով գրած եմ. ռուսների, դժոխային մեքենաների տարեգրութիւնների թւում դժուար թէ այսպիսի աջող փորձ տեղի ունեցած լինի։

Անցեալ օր երկու վիրաւոր հայերը (Զիբրայէլ Բուրուղեան և Ց. Բաքայեան) քաղաք ժամանեցին. բարեբաղդաբար երկուսի էլ վտանգը անցած կարելի է համարել։

Ջուլֆա-Թաւրիզ ճանապարհը Սուֆյան-Նիզամի մահից յետոյ կիսաբաց կարելի է համարել։ 7 ղռանից նուէթը իջաւ 4 ղռանի։ Վերջնականապէս դեռ որոշ չէ՝ Մարանդը սահմանադրականների՞ իրաւասութեան տակ է թէ միապետականների։ Մարանդի շրջակայքում տէրութիւնը բանակ ունի 300-ից մինչև 400 վրաններ տակ։

Խօլերայի մի մահվան դէպք տեղի ունեցաւ հայերի շրջանում։

Իբօ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՂԵՐԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայ ազգային եկեղեցին կազմում է ինքը կենդանի հայ ժողովուրդը։ Այս եկեղեցին կազմող ժողովուրդն է տէր ու տնօրէն իր գործերի։ Հայ եկեղեցու յատկանիշ հոգին ընտրողական սկզբունքն է։ Այս կէտերի մէջ ամենքը համաձայն են, այս կէտերը ամենքը գնահատում են։ Եւ այս տարվայ յուլիսին Թիֆլիսում կայացած խորհրդակցական ժողովներում միաձայն և համակամ կերպով շեշտվեց այդ և որոշվեց պահանջ դնել եկող կաթողիկոսից մեր եկեղեցու վարչական կեանքը կարգաւորել ժողովրդավարական հոգուն հարազատ հիմունքների վրա։

Այս խնդիրը միաձայնօրէն վճռվելուց յետոյ՝ պէտք է որ կաթողիկոսական ընտրելիի մասին ամենից առաջ պահանջ դրվէր, որ նա ունենայ այդպիսի ժողովրդավարական անկեղծ հոգի և սիրտ։ Եւ այն ժամանակ չէր կարող ս. Օրմանեանի անունը երևան գալ իբրև հայ եկեղեցու հայրապետական թեկնածու գէթ այնպիսի անձերի կողմից, որոնք անտեղեակ չեն մեր անցած դարձածին, մեր կեանքին ու գրականութեանը։

Սրբազան Օրմանեան եթէ պատրիարք անգամ դարձած չը լինէր, եթէ պատրիարքական տխուր գործունէութիւնն անգամ ունեցած չը լինէր, իր ձեռքով գրած դաւանագրով, իր յօրինած ու հեղինակած մի գրքով, որ կրում է «Աթոռ Հայաստանեայց» վերնագիրը, որ տպագրված է Էջմիածնում 1886 թ., ինքն իրան հանդիսացնում է անհարազատ պաշտօնեայ մեր ազգային եկեղեցու։ Գիրքը բռնում է մօտ 100 բաւական մեծադիր երես։ Թերթեցէք ամբողջ գրուածքը, մի տող, մի դարձուած չէք գտնի մեր եկեղեցու ժողովրդական հոգու ընտրողական սկզբունքների մասին։ Նուիրապետութիւն ասելով ս. Օրմանեան ընդունում և հասկանում է եկեղեցու հոգևորականութիւնը և այն ի դէմս եպիսկոպոսաց, պատրիարքաց և կաթողիկոսաց. ժողովուրդը միայն ու միայն կառավարվում է։ Ս. Օրմանեան իր այդ գրքով հանդէս է գնում իր վարչական դաւանագիրը։ Հայաստանեայց եկեղեցու անկոպար իշխանութիւնը պէտք է կենտրոնացած լինի հոգևորականութեան բարձրաստիճան դասակարգի, այն է՝ եպիսկոպոսների, պատրիարքների ու կաթողիկոսների մէջ։

Հեղինակը հայոց եկեղեցու հոգևորականութիւնը բաժանում է երկու մասի. վերին և ստորին։ Ստորին դասակարգին են պատկանում վարդապետները, քահանաները, սարկաւագները, ու վերին դասակարգին՝ եպիսկոպոսները, արքեպիսկոպոսները, պատրիարքներն ու կաթողիկոսները։ Ստորին հոգևորականութիւնն իրաւունք չունի վարչական քիչ-շատ ինքնուրոյն պաշտօններ վարելու։ Այդ իրաւունքը եպիսկոպոսներինն է, պատրիարքներինը և կաթողիկոսներինը։ «Մայր Աթոռոյ պատիւն ու ծառայութիւնը կը պահանջեն,—գրում է նա,—որ թեմակալ չը լինելով եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն ունեցող եկեղեցականներ գտնուին մեծ կաթողիկոսին և մասնաւոր կաթողիկոսաց և փոքր պատրիարքաց օգնական իբր դրան եպիսկոպոսունք» (եր. 82)։ Մի խօսքով պահանջ է դնում հոգևոր վերին դասակարգութիւնը զօրացնելու։ Ոչ մի պաշտօն, ոչ մի միջամտութիւն ժողովրդին, հոգևոր աստիճան չունեցողներին չէ տալի մեր ազգային նուիրապետութեան մէջ սրբազան հեղինակը։

Մեր աստուածաբան վարդապետները մանրակրկիտ քննութեան են ենթարկում մեր հին մատենագրութիւնը և աշխատում են ցոյց տալ թէ կաթօլիկ միսիօնարները որպիսի սրբագրութիւններ, որպիսի խարդախութիւններ են գործել մեր հին ձեռագրերի մէջ. բայց երբ ս. Օրմանեան օրը ցերեկով, հէնց Մայր Աթոռի տպարանում լոյս հանած գրքով թաղում է մեր եկեղեցու ժողովրդավարութեան հոգին, խաչ է քաշում նրա ընտրողական սկզբունքների վրա, դէն է շպրտում ժողովրդին իր եկեղեցու տէր ու տնօրէն լինելուց,—նոյն մեր աստուածաբանները ոչ միայն լռում են, ոչ միայն չեն բողոքում, այլ և ամեն միջոց գործ են դնում այդ գրքի հեղինակին մեր ազգային եկեղեցու հայրապետը դարձնելու։ Տեսականապէս կռւում, մարտնչում են կաթողիկոսութեան դէմ, իրա-

կամաւորը կաշառեց դուրս գալու կրկնակն վարչութեան նատանասերը: Մեր եկեղեցւ մեջ էլ այս ամենից յետոյ զարմանում են, երբ նրանց կրկնակն, կրկնակն և այլ դրանցի մանկութիւնը են մեղանշում:

ՃԵՄԱՐԱՆ ՈՒ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՎԱՆՔԸ

Էջմիածին, 8 նոյեմբերի

[illegible] ... Бѣда, коль пироги начнетъ печь сапожникъ! ... [illegible] ... tutti-quanti ... [illegible]

փող չունի: Ճիշտ է, ընդհանուր առմամբ Էջմիածնի վանքը ներկայումս տնտեսական կրիզիսի մէջ է: Սակայն այդ հանգամանքը չէ խանգարում վանքին զանազան աննպատակ, նոյնիսկ անմիտ ծախսեր անելու ուրիշ բաների համար: Իսկ երբ հարցը ճեմարանին է հասնում, ոտքով-գլխով ցրնցվում, ջղաձգութիւնների մէջ է ընկնում վանքական կամարիլիան: Մենք այստեղ պնդում ենք հասարակութեան առաջ, որ վանքը, եթէ բարի ցանկութիւն ունենայ, միշտ կարող է փող ունենալ և մատակարարել ճեմարանի համար: Բայց ինչ ենք ասում. վանքը ոչ թէ իր փողերից չէ տալիս, որ պարտաւոր է անելու, այլ և նոյն իսկ ճեմարանի սեփական յատուկ գումարների տոկոսները ամիսներով ձգձգում, քաշքշում է, մինչդեռ աշակերտները քաղցած են, ուսուցիչները ամիսների ընթացքում առանց ռոճկի: Թւենք մի քանի մեզ յայտնի բնորոշ փաստեր, որոնք ցոյց են տալիս, թէ ինչպէս է ճանաչում և կատարում իր պարտականութիւնները ճեմարանի վերաբերմամբ տեղակալ Սուրէնեանը, որը Խրիմեանի թաղմանը եկած հայ պատգամաւորների առաջ կոկորդիլոսի արցունքներ էր թափում:

Ահա 1½ ամիս է, ինչ ներկայացված է ճեմարանի նախահաշիւը (բիւջէն) տեղակալին ի քննութիւն և հաստատութիւն, բայց նա ձգձգում է զանազան անհիմն, նոյնիսկ ծիծաղելի պատճառաբանութիւններով և վերջապէս յայտնում է, որ այդ նախահաշիւը կը քննվի յունվարին վանքային տնտեսութեան վերաբերեալ միւս նախահաշիւների հետ: Մինչդեռ ճեմարանի տարին սկսվում է սեպտեմբերից, ուրեմն այժմեանից կապվում են ճեմարանի վարչութեան ձեռքերը և սա անկարող է նոյն իսկ այնպիսի մի բան ձեռնարկելու, ինչպիսին է սեղանատան էլեքտրական լուսաւորութիւնը, որը միայն 50 րուբ. ծախք է պահանջում: Էլ չենք ասում, որ անհնարին է աշակերտների համար վերարկուներ, կրկնակօշիկներ, գուլպաներ և այլ գնել, որովհետև տեղակալը տրամադիր չէ մինչև յունվար ճեմարանի նախահաշիւը քննելու: Գոռումգոչում են, թէ փող չը կայ, բայց ազարակի համար միայն անցեալ շաբաթվայ ընթացքում մի քանի նուագ վանքի գանձարանից տրվել է ընդամենը 5000 րուբ.: Ահա մի շաբաթ է, որ ամեն օր խալվարներով ցորեն է վաճառվում, որից մի քանի հազար րուբլի մուտք կայ. ծախվել է նաև բամբակ: Իսկ ճեմարանը ուսումնական այս տարվայ սկզբից, երկու ամիսների ընթացքում վանքից ստացել է մօտ 2000 րուբ., մինչդեռ միայն ամսական ծախք առնուազն 4000 րուբ. է: Այդ դեռ ոչինչ. ահա 3 ամբողջ շաբաթ է, որ ճեմարանի յատուկ գումարներից՝ տոկոսաբեր թղթերից գոյացած 600 րուբլի կայ, որ պահում են գանձարանում, և չը նայած ճեմարանի վարչութեան թախանձանքներին ու անընդհատ պահանջներին, տեղապահ Սուրէնեանը, երևի իր խորհրդատուների բարի թելադրութեամբ, սֆինքսի լռութիւն է պահպանում մինչև օրս:

Ստեղծվել է մի չարագուշակ, վտանգաւոր դրութիւն, որը եթէ երկար շարունակվի՝ անշուշտ ցաւալի հետևանքներ կունենայ: Ճեմարանի գոյութեան, լինել չը լինելու հարցն է ասպարէզ գալիս, որպիսի կրիտիքական պայմաններում ճեմարանը կարող է փակվել և բազմաթիւ ուսումնատենչ պատանիներ պիտի փողոց շպրտվեն: Եւ այդ բոլորը կատարվում է բացառապէս վանքի շնորհիւ, որի ղեկավարները այսօր Սուրէնեանի պէս մի անձն է և իրան արժանի խորհրդատուները: Էջմիածնի վանքը սովորաբար խէթ աչքով է նայել ճեմարանին, միշտ ախ ու վախ քաշել, որ նա ահագին փողեր է իրան նստում: Սակայն ներկայ վանքական կամարիլիան աւելի հեռու է գնում. բաղկացած լինելով մի քանի մութ անձերից, խաւար ոյժերից, որոնք միայն իրանց անձնական հաշիւներն են տեսնում, նա դիմում է եզուիտական միջոցների, բանբասելով ինտրիգներ լարում, անբարոյականացնում աշակերտներին և վերջապէս զլանում է հատուցանելու ճեմարանին անհրաժեշտ դրամական միջոցները: Նրանց համար ի՞նչ նշանակութիւն ունի ճեմարան, հայ մատաղ սերնդի կրթութիւնն ու առաջադիմութիւնը, երբ իրանց եսական միտումների, իրանց կրքերի համար պատրաստ են զոհելու հասարակական շահերը: Ահա այդ անձերից է այսօր բաղկանում վանքի կամարիլիան և նրանց ձեռքերումն է գտնվում տեղակալութիւնը...

Бѣда, коль пироги начнетъ печь сапожникъ!

Առ այժմ այսքան ճեմարանի մասին:

Նիմանդ

ԱՐԻՒՆԱՀԵՂ ԴՐԱՄԱՆ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

Հոկտեմբերի 21-ին Պետերբուրգում տեղի է ունեցել հետևեալ քստմնելի դէպքը: Երեկոյեան ժամը 7-ին, երբ հրավառութեան առիթով Նեվսկիյ պրօսպեկտում մեծ բազմութիւն էր գրօսնում, յանկարծ մի կառք սաստիկ արագութեամբ սլացաւ փողոցից և, Նեվսկուց դէպի Նադեժդինսկայա փողոցը շրջվելիս, ուժեղ թափով դիպաւ դիմացից եկող աւտոմօբիլին: Կառքը փշուր-փշուր եղաւ, ձիանքը փախան, իսկ աւտոմօբիլը շրջվեց, վայր ընկաւ: Կառքի մէջ նստած օֆիցէրը՝ պաժի հետ միասին՝ կարողացաւ անմիջապէս դուրս թռչել: Օֆիցէրը, կատաղած, հայհոյանքներով վրա վազեց դէպի աւտոմօբիլից վայր ընկած, վախեցած շօֆֆերը (մեքենավարը): Շօֆֆերը ոտքի կանգնեց և ցած ձայնով պատասխանեց ինքն իրան՝ օֆիցէրի հարցերին.

— Ինչ պէտք է նկատէիր՝ թէ ուր ես գնում:

Օֆիցէրը արագութեամբ միերկացրեց սուրը և նրանով սպառնաց շօֆֆերին: Հաւաքված ամբոխը գրգռվեց.

— Սուրդ տեղը դիր: Սուրդ տեղդ դիր:

Մօտակայ № 3 տան դռնապանը սկսեց սուլել: Օֆիցէրը ըստ դարձաւ և, շարունակելով սուրը ճօճել, ձախ ձեռքով խփեց դռնապանին: Ամբոխը աւելի ևս կատաղեց: Մօտեցաւ լեռնային ինստիտուտի համազգեստով մի ուսանող և, դիմելով օֆիցէրին, սկսեց համոզել նրան, բռնելով նրա սուրը: Օֆիցէրը հանեց ատրճանակը և դէմ արեց ուսանողին: Գնդակը թռաւ և ուսանողը վայր ընկաւ:

Մօտեցող քաղաքապահը արագութեամբ մի ձեռքը ձգեց մնացող ատրճանակին, իսկ միւսով՝ գրկեց օֆիցէրին. օֆիցէրը կանչեց պաժին.

— Ազատիր:

Վերջինս օֆիցէրի հետ միասնաբար բռնված քաղաքապահի ատրճանակը դուրս հանեց և նրանով էլ գնդակահարեց գորոդովոյին: Վերջինս արիւնաշաղախ վայր ընկաւ: Ազատված օֆիցէրը սկսեց կրակել աջ ու ձախ: Բազմութիւնը յետ-յետ շարժվեց: Դռնապանին ուղղված գնդակը դիպաւ օֆիցէրի կառքի կառապանին: Դռնապանը սկսեց փախչել, իսկ օֆիցէրը էլի մի քանի գնդակ արձակեց նրա ետևից, որոնցից մէկը կպաւ նրան ծոծրակից: Մինչ այդ՝ ամբոխը ուշքի եկաւ և ամբողջ թափով գրոհ տուեց օֆիցէրի ու պաժի վրա, և սկսվեց ինքնադատաստանի տեսարանը: Այդ միջոցին վրա հասնող ոստիկանների հեծելախումբը հազիւ կարողացաւ ամբոխի ձեռքից ազատել օֆիցէրին ու պաժին, որոնք ուժեղ պահակների հսկողութեամբ տարվեցին ոստիկանատուն: Կոմենդանտի վարչութիւնից կանչված շտաբ-օֆիցէրին յանցաւորները յայտնեցին իրանց ով լինելը: Օֆիցէրը Նիժեգորոդեան դրագուններին գնդի կորնետ Կովալենսկին է, իսկ պաժը՝ նրա եղբայրը: Դէպքի տեղում ընկել էին քաղաքապահ Սիմցօվը (մահացու վէրքով), ուսանող Սանին՝ վիրաւորված երեսից, դռնապան Վիկենտիէվը՝ ծոծրակից, և կառապան Իվանովը՝ ճակատից: Վիրաւորներին ուղարկել են Մարիինսկի հիւանդանոցը: («Р. Сл.»)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Զինուորական գլխաւոր դատարանը, փոխելով կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանի վճիռը Գանձակի նախկին յաջորդ Կորիւն վարդապետի վերաբերութեամբ, վերջինիս դատապարտել է հինգ տարով աքսորի Վեատկայի նահանգը ադմինիստրատիվ կարգով:

ԽՕԼԵՐԱ

✦ Թիֆլիսի քաղաքային սանիտարական-բժշկական մարմնի տեղեկութիւնների համաձայն, հոկտեմբերի 24-ին խօլերային նշաններով հիւանդացաւ Սանդուխտ Խանգիմով, 44 տարեկան, Սուրբ-Կարապետի վերելք, № 2: Նախկին օրը, հոկտեմբերի 23-ին երկաթուղային հիւանդանոց են տարել Աջագ-Սէբրալ կայարանից բերված մի ինչ-որ մարդու, որ հիւանդ է եղել խօլերային նշաններով:

✦ Թիֆլիսի քաղաքային սանիտարական-բժշկական մարմնի տեղեկութիւնների համաձայն, երբ պարսից սահմանագլխից վերադարձաւ 5-րդ վրացական գունդը, ճանապարհին, չը հասած Եւլախ կայարանին, խօլերային նշաններով հիւանդացաւ զինուորներից մինը, որը նոյն օրն ևեթ մեռաւ: Մեռածին թաղեցին Եւլախին մօտիկ գտնվող մի գիւղում: Հոկտեմբերի 19-ին գունդը հասաւ Թիֆլիս և տեղաւորվեց գաղթականներին յատկացված վայրում: Զինուորներին քննելու ժամանակ, նրանցից 11-ին գտան խօլերայով վարակված, որոնց իսկոյն և եթ ուղարկեցին զինուորական հիւանդանոցը, մնացած զինուորներին էլ չէզոքացրին, որոնց վրա հսկիչ նշանակվեց մի զինուորական բժիշկ:

✦ Երևանում խօլերան օրէ-ցօր պարարտ հող է գտնում խաւար ամբոխի մէջ:

✦ Թիֆլիսում ցրտերի պատճառով խօլերան բաւական թուլացել է:

✦ Շուշու գաւառում հիւանդացել և մեռել է մի մարդ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Հոկտեմբերի լոյս 27-ի գիշերը, ժամը 3 և 32 րոպէին, Թիֆլիսում զգացվեցին երկու սաստիկ ստորերկրեայ ուժեղ հարուածներ հարաւից-հիւսիս ուղղութեամբ. երկրորդ հարուածը առաջինին հետևեց 10 վայրկեանից յետոյ: Շատերը չը զգացին երկրաշարժը՝ քնած լինելու պատճառով:

✦ Հանգուցեալ Գ. Բայանդուրեանը կտակով թողել է ի միջի այլոց մի կալուածք Ալէքսանդրոպոլի առևտրական դպրոցի օգտին: Բայանդուրեանը իր կենդանութեան միջոցին տալիս էր տարեկան նպաստ այդ դպրոցին 2000 րուբլի, իսկ այսուհետև այդ նպաստը կը լրացվի կալուածքի արդիւնքից, որը կարող է հասնել 3500 րուբլու և աւելի: Հանգուցեալի թաղմանը Ալէքսանդրոպոլի առևտրական դպրոցի կողմից եկել էին Թիֆլիս ներկայ լինելու տեսուչ Լ. Սարգսեան և հոգաբարձութեան նախագահ Գ. Տէր-Պետրոսեան:

✦ Ստացանք Կ. Պոլսից նոր հրատարակված մի տեղեկագիր, որը պարունակում է հաշիւ այն գումարների, որոնք Նպաստից Յանձնաժողովի տրամադրութեան տակ են եղել, և նպաստների բաշխման մանրամասն նկարագիրը: Տեղեկագիրը տալիս է տեղեկութիւններ սկսած 1897 թւից և պարփակում է նաև ներկայ 1908 թիւը մինչև յուլիսի 15-ը:

✦ Ստացանք Բաբգէն վարդապետի «Ս. Էջմիածնի կալուածներն ու նրանց բարեկարգութեան ծրագիրը» գրքոյկը, IIX+27 էջ, Վաղարշապատ, գինը 20 կոպ.:

✦ Սուխում քաղաքում բացվել է Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութեան ճիւղ:

✦ Միխայլօվօ կայարանում երկաթուղային դպրոցին կից բացվել է ջուլհականոց և մանելու արհեստանոց: Ուրախալի է այն հանգամանքը, որ արհեստի գաղափարը հետզհետէ տարածվում է: Հայերիս մէջ այս խնդրով շատ զբաղվեց և զբաղվում էլ է այժմ Թիֆլիսի տնայնագործական ընկերութիւնը որի ջանքերով Թիֆլիսում բացվեց կրթական-արհեստանոց: Վերջերս կարճ ժամանակամիջոցում բացվեցին 7 արհեստանոցներ Ալէքսանդրոպոլի գաւառի Փամբակի շրջանում: Իսկ դիմումներ շատ տեղերից դեռ շարունակվում են: Մեր հաւեան վրացիք էլ, ինչպէս հաղորդել էինք «Մշակի» վերջին համարներից մինում, կամաց-կամաց ձեռնարկել են տնայնագործական արհեստի տարածման:

✦ Հոկտեմբերի 31-ին մտադրութիւն կայ գումարել կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան նիստը: Այդ նիստում ընտրելու են հոգաբարձու Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցի համար: Այս տարի ընկերութիւնը իր գործունէութիւնը փակում է առանց դէֆիցիտի:

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը դիմել է Կովկասի Փոխարքայի դիւանին, խնդրելով աջակցութիւն ցոյց տալ քաղաքային ինքնավարութեան միջնորդութեանը, որ արքունական հաստատութիւններից քաղաքի օգտին ստացվելիք տուրքերը շուտով տրվեն, քանի որ քաղաքային վարչութիւնը ինքը չէ կարողանում պետական գանձարանին հասցնել ոստիկանութեան համար որոշված ծախքերը:

✦ Ուրախալի է մեզ յայտնել, թէ հայազգի ջութակահար Յովհ. Նալբանդեան Պետերբուրգի կօնսէրվատօրիայի գեղարուեստական ընդհանուր ժողովի միաձայն ընտրութեամբ ստացել է կօնսէրվատօրիայի պրօֆէսօրի աստիճան: Նալբանդեան դեռ երիտասարդ է և խոստանում է փայլուն ապագայ ունենալ:

✦ Թիֆլիսի դումայական տնտեսական մասնաժողովն իր վերջին նիստում կըրկին զբաղվեց հացի և մսի սակագները փոփոխելու խնդրով: Մասնաժողովի անդամները, յենվելով իրանց ձեռքի տակ եղած փաստերի վրա, եկան այն եզրակացութեան, որ հացի սակագինը այժմ չէ կարելի պակասեցնել: Ընդսմին, նկատի առնելով տեղական ալիւրի էժանութիւնը, մասնաժողովի անդամները որոշեցին առաջարկել հացթուխներին թխել և 3-րդ տեսակի հաց տեղական ալիւրից և վաճառել ½ կոպէկով էժան բերված ալիւրի թխածից:

✦ Պետերբուրգից ինժեներ Վուրցել հրաւիրել է ինժեներ Շահբուդաղեանին Նախէտինսկի լեռնաշղթայով երկաթուղագիծ անցկացնելու գործի վերաբերեալ նախնական նիւթեր ժողովելու համար:

✦ Կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանի նախագահ գ.-լ. Վօլկօվ նշանակվում է Կիէվի զինուորական-նահանգական դատարանի անդամ, պրիամուրեան զինուորական-նահանգական դատարանի զինուորական դատախազ Իգնատիէվ՝ կովկասեան զինւ.-նահ. դատարանի նախագահ, Օմսկի զինւ.-նահանգական դատարանի զինուորական քննիչ գնդապետ Խօրօմանսկին՝ կովկասեան զինւ.-նահանգ. դատարանի զինուորական դատաւոր: Պաշտօնազուրկ է լինում 1-ին կովկասեան կօզակային զօրաբանակի հրամանատար գ.-լ. Կուսօվը: Գ.-լ. Միխայլօվը նշանակվում է 1-ին կովկ. կօզակների զօրաբանակի հրամանատար:

✦ Թիֆլիսում ստացվել է ներքին գործերի մինիստրութեան հրահանգը, որով արգելվում է, համաձայն մինիստրների խորհրդի որոշման, կառավարական հաստատութիւնների պաշտօնեաներին՝ առանց իշխանութեան թոյլտուութեան՝ խօսակցութիւններ ունենալ լրագիրների թղթակիցների հետ վարչութեան գործերի վերաբերութեամբ, ստայօդ տեղեկութիւններից խուսափելու համար, որոնք կարող են երևալ մամուլի մէջ այդ խօսակցութիւնների շնորհիւ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Հոկտեմբերի 23-ին Բալաջարի կայարանում երևան են հանել խոշոր գողութիւն: Գնացքը հանելով Եւլախ կայարանը, վագոնների պլօմբները քննելու ժամանակ, տեսնում են, որ մի վագոնի պլօմբը կոտրված է. այս լինում է գնացքը ուղարկելուց մի րոպէ առաջ: Ապրանքները ստուգելիս նկատում են, որ պակասում է 115 պուդ մանուֆակտուրային ապրանք 25,000 րուբլու արժողութեան: Հմուտ խուզարկու պաշտօնեայի վկայութեամբ գողացված ապրանքը թողել են Բալաջարի կայարանում:

✦ Բաթումի բանտում, տաժանակիր աշխատանքների դատապարտված Գէօրգի Տէր-Մարկոսեանը դանակով 15 վէրք է հասցնում բանտարկեալ շուշեցի Գրիգոր Փիրումեանի մարմնի զանազան մասերին, որոնցից վերջինս մի քանի րոպէ անց մեռնում է:

✦ Հոկտեմբերի 25-ին, Պրօսկուրօվսկայա փողոցում, № 376 տանից, Գօրու գաւառի բնակիչ Իօսիֆ Իմեդաշվիլու բնակարանից անյայտ անձեր գողացել են 75 րուբլու իրեր:

✦ Հոկտեմբերի 25-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Մօլօկանսկայա փողոցում, № 50 տան դիմաց, սպանել են էլեքտրաքարշի երթևեկութեան կառավարիչ Հենրիխ Պուգինսկուն: Նրա դիակն ուղարկված է հիւանդանոց: Միջոցներ են ձեռք առնված չարագործին բռնելու:

✦ Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ Երևանի նահանգի բնակիչ Լեւոն Մելիք-Մկրտչեան, Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի գրասենեակի ծառայող Ստեփան Կարակաշեան, Թիւրքահպատակ Պօղոս Վահանեան և Թիֆլիսաբնակ Գրիգոր Մելքոնեան Սարեանց, առաջին երեքը իբրև վտանգաւոր անձեր հասարակական հանգստութեան և պետական կարգ ու կանոնի, իսկ վերջինը իբրև վտանգաւոր անձն հասարակական հանգստութեան համար, աքսորվում են. Մելիք-Մկրտչեանը և Կարակաշեանը Վեատկայի նահանգը, Վահանեանը՝ Թիւրքիա, իսկ Սարեանը՝ Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններից զինուորական դրութեան ամբողջ ժամանակաշրջանում: Նաև աքսորվում են նահանգապետութեան սահմաններից Շարուֆ Ուսուբ-օղլին և Խադա Ավդալ-օղլին: Նոյն կարգադրութեամբ Թիֆլիսեցի Իվան Գէգինօվ, Իվան Վարնազօվ, Ալեքսէյ Գրիգորեան, Արտաշ Միքէլօվ, Ալէքս. Գօգիլօվ, Թոմա Գէգինօվ, Սպիրիդօն Խուդէշվիլի և Ստեփան Անդրէեվ, առևտրի վերաբերեալ կանոնները խախտելու համար, տուգանքի են ենթարկվում իւրաքանչիւրը 50 րուբլու կամ մի ամսով բանտարկութեան:

✦ Թիֆլիսի ժամ.-գեն. նահանգապետի կարգադրութեամբ, Թիֆլիսեցի Պետր Իվ. Նազարեան և Զաքար Մակ. Լեվիձէ, զէնքի պարտադիր կանոնները խախտելու համար, ենթարկվում են երեք ամսով բանտարկութեան, իսկ յետոյ աքսորի Վեատկայի նահանգը:

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Հոկտեմբերի 24-ի երեկոյեան Բագուից Պարսկաստան մեկնեց շահի եղբայր Սալար-ուդ-Դօվլէն: Կայարանում նրան ճանապարհ դրին պարսից հիւպատոսարանի պաշտօնեաները և մահմեդականների ներկայացուցիչները:

✦ Քաղաքային վարչութիւնը դիմեց քաղաքապետին, խնդրելով միջնորդել կովկասեան բարձր իշխանութեան առաջ՝ փոխել Բագու քաղաքի ընդհանուր պլանը, որ անհրաժեշտ է քաղաքի հողային գործերը կանոնաւորելու համար:

✦ Բալախանի-Սաբունչիի ոստիկանապետը միջնորդութիւն յարուցեց քաղաքապետի առաջ՝ թոյլատրելու հասարակական վաճառքի հանել մի քանի նաւթարդիւնաբերողների և ֆիրմաների կայքերը զէմստվային տուրքը լրացնելու համար: Այդ տուրքը վճարելուց հրաժարվում են «Բախտ» (11,336 ր.), «Բագու» (12,229 ր.), «Մենակ» (828 ր.) և Կրասիլնիկեանի ֆիրմաները (6938 ր.):

✦ Մարինսկայա փողոցում ապրող Դ. Խմարան «Բագուի անիշխանական-կօմմունիստների խմբակից» մի սպառնական նամակ է ստացել 5000 ր. պահանջով: Պատասխանի համար եկել էր մի երիտասարդ, բայց նրան տանը չէր գտել:

✦ Նոյնպիսի սպառնական նամակ ստացել է Մօլօկանսկայա փողոցում ապրող Բերչեանցը «Բագուի չանտաժիստների խմբակից». հակառակ դէպքում սպառնում է մահ: Ոստիկանութիւնը գտել է նամակագրին, որ գանձակեցի Գէորգ Մարտիրոսեան Գէորգեանցն է: Նա այժմ բանտումն է:

✦ Վերադարձաւ Պետերբուրգից և ստանձնեց իր պաշտօնը Բագուի քաղաքագլուխ Ռաէվսկին:

✦ «1908 թ. նաւթային արդիւնաբերութիւնը» գրքոյկից երևում է, որ Բագուի նաւթահանքերում և նման տեղերում աշխատող բանուորների թիւը այդ տարին եղել է 48,726 մարդ:

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

✦ Ազգայնականների միացումը չափաւոր աջակողմեանների հետ չը կայացաւ: Վերջիններս գտան, որ ազգայնականների մէջ գոյութիւն ունեն զանազան հոսանքներ, և որ չը նայելով իրանց սակաւաթիւ լինելուն, այնուամենայնիւ խմբի մէջ ոչ մի միութիւն ու համերաշխութիւն չը կայ: Ազգայնականներն էլ իրանց կողմից գտան, որ ֆրակցիայի «չափաւոր-աջակողմեան» անունը ինքնըստինքեան ոչինչ չէ արտայայտում, և որ վերջիններս չունեն ոչ գործելու նախագիծ, ոչ ծրագիր և ոչ էլ կօնկրետ գաղափարներ:

✦ Գիւղացիական խմբակ կազմակերպելու հարցը դարձեալ հերթական է դարձել Պետական Դումայում ի նկատի առնելով մասնաժողովների ընտրութիւնները:

«Եթէ խմբակը լինէր,—ասում են գիւղացիները,—մենք մասնաժողովի մէջ կը մտնէինք աւելի մեծ թւով»։ Աշխատաւորական Բուլատը գիւղացիների կողմից իբրև ուղղված կուսակցականների, թէ ինչու նա չէ կազմակերպում այդ խմբակը, պատասխանում է. «Հէնց որ ես ձեռնամուխ լինեմ այդ գործին, իսկոյն և եթ աղմուկ կը բարձրացնեն՝ «ձախակողմեան կուսակցութիւններն են պղտորում գիւղացիներին»։

Այդ հողի վրա Բուլատի և աջակողմեան գիւղացի Բէլօուսովի միջև կուլուարներում բացատրութիւն է տեղի ունենում։ Բուլատը մեղադրում է Բէլօուսովին, որ խմբակը կազմակերպելու նախաձեռնութիւնը նա է իր ձեռքը առել։ («Р. С.»)

ՎԻԿՏՈՐԻԵՆ ՍԱՐԴՈՒ

Հեռագիրը հաղորդեց ֆրանսիական ժամանակակից յայտնի դրամատուրգ Վիկտորիէն Սարդուի մահվան լուրը։

Հետաքրքրական են Սարդուի գրական գործունէութեան առաջին քայլերը, որոնք ոչինչ աջողութիւն չէին նախագուշակում նրան և մինչև անգամ յուսահատութեան դուռն էին հասցրել նրան, բայց վերջը բաղդը ժպտաց նրան և նա դարձաւ Ֆրանսիայի ամենաժողովրդական դրամատուրգներից մէկը։

Սարդուն ծնվեց 1831 թւին։ Սկզբում նա ուսումնասիրեց բժշկականութիւնը, ապա դասեր էր տալիս և յօդւածներ էր գրում լրագիրներում։ Դրամատիկական գրականութեան մէջ նա առաջին անգամ իր ոյժերը փորձեց «La taverne des etudiants» (Ուսանողների գինետուն) պիէսով, որը ամենևին աջողութիւն չունեցաւ։ Ուժասպառ լինելով գոյութեան կռւում և անաջողութիւններից յուսահատված երիտասարդ Սարդուն հիւանդացաւ տիֆով։ Նրա հարևանուհին,—Նրա ապագայ կինը,—խնամելով այդ անտիրական պատանուն, սկսեց հոգ տանել նրա մասին մինչև նրա առողջանալը և ապա ծանօթացրեց նրան յայտնի դերասանուհի Դէժազէի հետ, որը իր թատրոնն ունէր, ուր և սկսվեցին խաղացվել Սարդուի պիէսները մեծ աջողութեամբ։ Եւ Սարդուի պիէսները իրանց հանրամատչելիութեամբ ժողովրդի համակրութիւնը գրաւեցին, և նա դարձաւ Ֆրանսիայի ամենապտղաբեր դրամատուրգը։

Սարդուի պիէսներից շատերը թարգմանված են ռուսերէն և հայերէն լեզուներով։ Նրանն է, ի միջի այլոց, և «Հայրենիք» պիէսան, որը մեծ աջողութեամբ խաղացվում է հայկական և վրացական բեմերի վրա։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 27 հոկտեմբերի

Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութեան Խորհուրդը ստացել է հետևեալ նուիրատուութիւնները.

1) Տիկ. Շուշանիկ Բայանդուրեանից ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնու՝ Գրիգոր Բայանդուրեանի մահւան տարեդարձի յօգուտ ընկերութեան աշակերտական ճաշարանի 50 ր.։ 2) Ալէքսանդրեան ընկերութեան շաքարաւ[illegible] գործարանի հաւատարմատար Լ. Ա. Զօհրաբեանը ի յիշատակ հանգուցեալ Գրիգոր Բայանդուրեանի պսակի փոխարէն՝ 35 ր. ընկերութեան ճաշարանում երկու չքաւոր աշակերտների ճաշ տալու մինչև յունիս ամիսը։ 3) Ա. Ս. Ցարութիւնեան և ընկ. առևտրական տուն միջնորդ Լօֆի գործարանատէր Եակօֆ Փիւրզիգի և Վէլչենսկուց 6 դիւժին շալեր և երկու և կէս դիւժին փափաղներ խեղճերին բաժանելու համար։

Ընկերութեան Խորհուրդը յայտնում է բոլոր նուիրատուներին իր խորին շնորհակալութիւնը։

Կ. Հ. Բ. Ը. Խորհուրդ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

25 հոկտեմբերի

ՍԵՎԱՍՏՈՊՈԼ։ Երէկ, երեկոյեան ժամը 9 և 49 րոպէին, զգացվեց երկու ստորերկրեայ հարուածներ, մէկը միւսի ետևից մէկ և կէս վայրկեանից յետոյ, հարաւից դէպի հիւսիս-արևելք ուղղութեամբ։

ՆՈՎՕԶԵՐԿԱՍԿ։ Շրջանային վարչութիւնը ընդունեց գիւղատնտեսական բաժնի կազմած 540,000 րուբլու նախահաշիւը՝ երեք տարում Դոնեան շրջանում գիւղատնտեսական բարելաւումներ մտցնելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մի օրում խօլերայով հիւանդացան 21, մեռան 8 հոգի։

Ուղղափառ եկեղեցու գործերի դումայական մասնաժողովը ընդունեց վերջնական խմբագրութեամբ Դումայի ընդհանուր նիստին ներկայացնելու համար այն զեկուցագիրը, որ կազմված է քաղաքական և քաղաքացիական այն սահմանափակումները վերացնելու օրինագծի մասին, որոնք առընչութիւն ունեն հոգեւորականութեան կոչումը և կարգը կամքով թողնելու կամ զրկելու հետ։

Դատանարանական մասնաժողովը որոշեց առաջին հերթին քննել մի դատանանքից միւսը անցնելու սահմանափակումների օրինագիծը։

Մինիստրների խորհուրդը ընդունեց օրէնդրական հաստատութիւններին ներկայացնելու համար այն առաջարկութիւնը, որով ներքին գործերի մինիստրութեան նախահաշւի մէջ մի միլիօն րուբլի է նշանակվում ընդհանուր ոստիկանութեան պաշտօնեաներին և ժանդարմներին նպաստներ տալու համար։

Դումայական հողային մասնաժողովը ձեռնարկեց հողային բարեկարգութեան օրինագծի քննութեան։ Նոյեմբերի 9-ի օրէնքի նկատմամբ մինիստրութեան մտցրած լրացումը մասնաժողովը որոշեց նախնական քննութեան համար յանձնել առաջին փոխմասնաժողովին, որ քննում է նոյեմբերի 9-ի օրէնքը։

Դումայի յանձնաժողովը դումայական ֆրակցիաների և խմբակների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ, քննելով սահմ.-ռամկավարների, նաև հոկտ. 17-ի միութեան ֆրակցիայի մշակած աշխատանքների պլանները առաջիկայ նստաշրջանի համար, աւելի նպատակայարմար գտաւ յանձնարարել ֆրակցիաների ներկայացուցիչներին՝ հետևեալ նիստին ներկայացնել առաջիկայ աշխատանքների մի ծրագիր և միահամուռ գործելու մի ընդհանուր նախագիծ։

Զանազան նահանգներից տեղեկութիւններ են ստացվում վաղաժամ սառնամանիքների և ցրտերի մասին։

ԽԱՐԿՈՎ։ Հարաւային երկաթուղագծերի վրա փոթորիկ է։ Երթևեկութիւնը դժուարացել է։

ԳՐՕԴՆՕ։ Սեպտեմբեր և հոկտեմբեր ամիսներում վերստին բացվել են հարիւր տարրական ժողովրդական դպրոցներ, երկու քաղաքային, երեք երկաթուղային ուսումնարաններ։ Գոյութիւն ունեցող դպրոցներից 19-ը վերածվել են երկդասեանի։ Շինարարական կարիքների համար յատկացվել է 46,000 րուբլի, զեմստվային գումարներից տրվել է 20,000 րուբլի։

ՕԴԵՍՍԱ։ Համալսարանի պրոֆեսորների խորհրդի նիստում Պետերբուրգի համալսարանի պրիվատ-դոցենտ Տիմօֆէևը ճանաչվեց քրէական իրաւունքի մագիստրոսի աստիճանի արժանի։

ՀԵԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Հաղորդում են, որ ինչպէս տեղումս, այնպէս և Ֆինլանդիայի շատ տեղերում շքեղ կերպով տօնվել է այսպէս կոչված շվէդական օրը, որ հաստատված է երկրի ազգաբնակութեան բոլոր խմբակներից, որոնք շվէդական լեզուն իրանց մայրենի լեզուն են համարում, փոխադարձ համերաշխութիւնը ամրապնդելու նպատակով։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պետական Խորհրդի անդամ Տիմիրեազէվը, այցելելով Բրիստոլի նոր նաւամատոյցները, նախաճաշի ժամանակ ճառ արտասանեց։ Նա յոյս յայտնեց, որ Բրիտանիայի և Ռուսաստանի առևտուրը կը զարգանայ, ընդգծեց այն հետաքրքրական փաստը, որ Բրիստոլի նաւագնացութեան 90 %-ը կապված են Ռուսաստանի հետ. հէնց որ կը նքանայ քաղաքական երկուսեք մրցութեան կօշմարը, սերտ առևտրական կապակցութիւններ կը հաստատվեն և երկու երկիրներն էլ կարող կը լինեն միմեանց այն մթերքները մատակարարել, որոնց կարիք է զգում նրանցից իւրաքանչիւրը։

ՖՐԻԴՐԻԽՍՀԱՖԷՆ։ Գահաժառանգը և կոմս Ցէպպէլինը օդապարիկով բարձրացան ժամը 11 և 20 րոպէին ցուրտ հիւսիսային քամու ժամանակ և ըստ երևոյթին դիմեցին կայսրին դիմաւորելու։

ԼՕՆԴՕՆ։ Դեվիանպօրտում ջուրը թողին «Դրէդնօուտ» տիպի նոր շինված վեցերորդ զրահանաւը։ Ակվիտի կինը զրահանաւի անունը դրեց «Կօլլինգվուդ»։

ՖՐԻԴՐԻԽՍՀԱՖԷՆ։ Ժամը 5 և 50 րոպէին Ցէպպէլինի օդապարիկը աջողակ թռիչքից յետոյ, որ տևեց ամբողջ 6 1/2 ժամ, իջաւ Մանցելում։

ԿԱԶԱՆ։ Նահանգական զէմստվօն ձեռնարկեց հետազօտելու նահանգի մեղուաբուծութեան դրութիւնը, հարցական թերթիկներ ուղարկելով շինական քահանաներին և մոլլաներին։

ԲԵՐԼԻՆ։ Հարտէնի «Ցուկունֆտ» շաբաթաթերթի վերջին համարը էսսենում գրաւվեց Բերլինից հեռագրով ուղարկված կարգադրութեան համաձայն։

26 հոկտեմբերի

ՆՕՎՕԶԵՐԿԱՍԿ։ Եկատէրինոսլաւ երկաթուղագծի Կրինդաչէվկ կայարանում 10 զինված մարդիկ յափշտակեցին 7000 ր.։

Եասինօվսկի հանքերում երկու անյայտ մարդիկ կողոպտեցին 2600 ր.։

ՕԴԵՍՍԱ։ Նկատի առնելով ֆինանսական աննախանձելի դրութիւնը, գեներալ-նահանգապետը առաջարկեց քաղաքագլխին Դումայի քննութեան խնդիր դարձնել յօգուտ քաղաքի ներմուծվող և արտահանվող ապրանքների իւրաքանչիւր պուդից տուրք վերցնելու հարցը։

ԿԻԷՎ։ Գեն.-նահ. 500 րուբլի տուգանքի կամ երեք ամսվայ բանտարկութեան սպառնալիքով արգելում է ոգելից խմիչքներ, անվայել պատկերներ և գրուածքներ վաճառել ուսանող սերնդին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մի օրում խօլերայով հիւանդացան 10, առողջացան 12 հոգի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամէն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9 1/2—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՌԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—1 1/2—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12 1/2 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՕԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6 1/2 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նախասարդեան

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։
Հիւանդների ընդունելութիւնը { 12—1 առաւօտեան; 5—6 երեկոյեան
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճավճանիձէի։
100—42

ԲԺԻՇԿ Ն. Ա. ԵԱՐԱՄԻՇԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց
Հիւանդութիւնների
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է { առաւօտեան 12—2 ժ.; երեկոյեան 5—7 ժ.
Օլգինսկայա փողոց, № 14.
(շ. ե. հ.) 20—2

Լոյս տեսաւ
ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱԼՈՒԱԾՔՆԵՐՆ ու
ՆՐԱՆՑ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ.
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցին, կամ Св. Эчміадзинъ, архимандриту Бабкену.
(ե. հ. շ.) ապ. 6—1

ԲԺՇԿՎՈՒՄ Է ԱՐԴԵՕՔ
ՍԻՖԻԼԻՍԸ
Ալֆրէդ Ֆուրնիէի
Թարգմ. բժ. ԱՐԱՄ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Գինն է 35 կոպ.
(ե) 10—8

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ 29 ՏԱՐԵԿԱՆ, լիբերական դաւանութեան, որ աւարտել է միջնակարգ դպրոց և գիտէ հաշուապահութիւն, ռուսերէն և գերմաներէն լեզուներ, 5-ամեայ առևտրական պրակտիկայով, ընտանեկան հանգամանքներից ստիպված կամենում է պաշտօնով փոխադրվել Կովկաս կամ Հարաւային Ռուսաստան։
Հասցէ՝ г. Лодзь, Петроковская 115.
Э. Г. Лянге. (օ. մ.) 4—2

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՄ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ
Աւանդում եմ հետևեալ լեզուները. հայերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և թուրքերէն։
Հալաբար, Եօրսկայա փող., № 21.
Ուսուցիչ՝ Ցարութիւն Տէր-Մխիթարեանց
(կ. ե.) 2—2

Նոր բացված «ՍԱՆԱՀԻՆ» պահեստներում—Վելիկօկնեաժեսկայա փ., № 37 (Աւշարօվի գործարանի դիմաց) և Կօլօնիյսկայա № 5.—ստացված է Սանահինից, Սադախլուից և ուրիշ տեղերից մեծ քանակութեամբ մաքուր բոխի և ուրիշ տեսակների վառելափայտ։ Նաև ամեն տեսակի տախտակեղէն, մեքենայով խերխած։ Կաղնի փայտերի մեծ պատրաստութիւն ունենք։ Փայտի դարսուածքը խիտ է և գները առհասարակ հանրամատչելի։

УГОЛЬ
КУЗНЕЧНЫЙ, ПАРОВИЧНЫЙ,
ПЛАМЕН., АНТРАЦИТЪ, КОКСЪ.
ЦѢНЫ ОПТОВЫЯ.
А. БРАУХЛИ, Харьковъ.
(ա. օ.) 52—38

ԽՐՕՆՕՄԵՏՐ ԺԱՄԱՑՈՅՑ
ՊԱՐԻԶԵԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑ „ԽՐՕՆՕՄԵՏՐ"
Ոչնչով չէ տարբերվում իսկական ոսկէ ժամացոյցից, ոսկեջրված է էլեքտրականութեան օգնութեամբ երկու երեք շերտով։ Ընթացքը ստուգված է պարիզեան դիտարանի ժամերով և այս դէպքում իրանից ներկայացնում է ժամացոյցի տեխնիկայի վերջին խօսքը։ Խուփերը [крышки] գեղեցկացված են շնորհալի քանդակով։ Գինը՝ տղամարդկանց բաց № 6-ը 6 ր. 50 կ. և փակ № 13-ը 8 րուբլի։
Կանանցը լինում է միայն փակ՝ 9 րուբլի արժեցող։
Գնւածներն ուղարկելու համար գնողներից վերցվում է—Եւրոպական-Ռուսաստան 50 կ. և Ասիական՝ 75 կ.։ Ծրարելը ձրի։
Ժամացոյցն ուղարկվում է անմիջապէս պատուէր ստանալուց յետոյ։
Գրաւական ուղարկողներին ձրիաբար տրվում է ժամացոյցի շղթայ։
Պատուէրները հասցէագրել՝
Московскому Центральному Складу Часовъ
Москва, домъ Виноградова, 126.
(ե.) 20—12

„ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ"
Տիգրան Նազարեանի անմիջական հսկողութեամբ եւ ջանքերով
Եւրոպայում արդէն պատրաստվում է (մինչև օրս դեռ ոչ մի հայ գործչի պատկերն այս ձևով չէ հրատարակված) ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ շատ մեծադիր պատկերը ծրծանկար։ Պատկերը տպագրվում է Հօլլանդիայում յատկապէս պատւիրված կտաւանման լաթ-թղթի վրա՝ Գերմանիայում։ Կարիք չունի ապակով ծածկելու, կարելի է մաքրել նոյնիսկ ջրով։ Նպատակը. որ հայի տուն չը մնայ, ոչ Ռուսաստանում, ոչ Թիւրքիայում, ոչ Պարսկաստանում, ոչ Աֆրիկայում և ոչ Ամերիկայում, որ կախած չունենայ իր դահլիճում ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ այդ փառահեղ և մեծադիր պատկերը։
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Մինչեւ կաթողիկոսի ընտրութեան օրը, հոկտեմբերի 30-ը
1) Ռուսաստանում հրատարակվող հայ պարբերական բոլոր թերթերի բաժանորդների համար ճանապարհածախսով, իւրաքանչիւրը յատուկ խողովակի մէջ պատւիրված պօստային կապոցով, մէկ րուբլի։
2) Ռուսաստանի բոլոր դպրոցների, բարեգործական հասարակական ընկերութիւնների և իւրաքանչիւրի ճիւղերի, եկեղեցիների, կոնսիստորիաների համար հարիւր հատը հարիւր րուբլի, բոլորը (100 հատը) մի կապոցով և մի հասցէով։
3) Մասնաւոր մարդկանց համար հատը մի րուբլի յիսուն կոպէկ։
Հոկտեմբերի 31-ից բոլորին անխտիր 2 րուբլի։
Պատկերները հերթով կուղարկվեն արտասահմանից, Ալէքսանդրօպօլ սահմանից, Վարշաւայից, Ռօստովից, Թիֆլիսից, Նոր-Նախիջևանից, Բագուից, Երևանից։ Վերադիր վճար չէ ընդունվում։ Վճարը կարելի է ուղարկել՝ բաժանորդը իր թերթի միջոցով, կամ ուղղակի՝ Тифлисъ, „Бюро Печати" Мамбрэ Авакяну, Мадатовская, 5.
3—2 Հրատարակիչ ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

1865 թ. 1870 թ. 1882 թ. 1896 թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ
1860.
Т.Р.А.Р.М.
С.ПЕТЕРБУРГЪ.
Իսկականները միայն այս դրոշմով
ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ
ԸՆԿ. Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
ԼՐԻՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
լաւ յատկութեան համար

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ՐԻԳԱՅՈՒՄ, ԿԻԵՎՈՒՄ, ՎԻԼՆԱՅՈՒՄ
ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ, ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ, ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ, ԿԱԶԱՆՈՒՄ, ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿՈՒՄ
ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ, ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ, ՍԱՐԱՏՕՎՈՒՄ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՔԸ
կատարում է
„ԼԵՕՊՈԼԴ ՆԷՑԵԼԼԵՐ"
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
Նիժեգորոդեան և Իրբիտեան տօնավաճառներում
(և. ու.) 50—24